

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 25/01-45

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudcov Jána Auxta, Juraja Babjaka, Eduarda Báránaya, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Juraja Horvátha, Jána Klučku, Jána Lubyho, Lajosa Mészároša, Štefana Ogurčáka a Daniela Švábyho o návrhu Okresného súdu Bratislava III, Sadová 2, Bratislava, zastúpeného predsedom senátu JUDr. M. K., na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade § 200i ods. 4 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov s čl. 6 ods. 1 prvou vetou Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, za účasti Národnej rady Slovenskej republiky, na neverejnom zasadnutí 7. novembra 2002 takto

r o z h o d o l :

Ustanovenie § 200i ods. 4 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov **n i e j e** v súlade s čl. 6 ods. 1 prvou vetou Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Predmet konania

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol doručený návrh na začatie konania, v ktorom Okresný súd Bratislava III, Sadová 2, Bratislava (ďalej len „navrhovateľ“), zastúpený predsedom senátu JUDr. M. K., žiadal, aby ústavný súd vyslovil nesúlad § 200i ods. 4 (ďalej tiež „napadnuté ustanovenie“) zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej tiež „OSP“) s čl. 6 ods. 1 prvou vetou Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“).

Napadnuté ustanovenie § 200i ods. 4 OSP znie: *„Súd je povinný rozhodnúť vo veci ochrany osobnosti najneskôr do jedného roka od podania žaloby.“*

Priebeh konania

Konanie pred ústavným súdom o súlade napadnutého ustanovenia s Dohovorom sa začalo 2. októbra 2001 na základe návrhu, ktorý navrhovateľ podal podľa § 109 ods. 1 písm. b) OSP po prerušení konania vedeného pod sp. zn. 27 C 39/00 vo veci žaloby Ing. P. K., B., podanej proti M., s. r. o., B., o ochranu osobnosti. Uznesenie o prerušení konania nadobudlo právoplatnosť 29. októbra 2001.

Ústavný súd návrh navrhovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí pléna 7. novembra 2001 podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a uznesením č. k. PL. ÚS 25/01-26 ho prijal na ďalšie konanie.

V súlade s § 29 ods. 6 a § 39 ods. 1 zákona o ústavnom súde podala 21. januára 2002 na výzvu ústavného súdu písomné stanovisko k návrhu navrhovateľa Národná rada Slovenskej republiky ako orgán, ktorý napadnutý všeobecne záväzný právny predpis vydal (ďalej len „národná rada“). K stanovisku národnej rady sa navrhovateľ písomne vyjadril 26. februára 2002.

V súlade s § 30 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde predseda národnej rady oznámil ústavnému súde, že rozhodol netrvať na ústnom pojednávaní. Následne sa rovnako vyjadril aj zástupca navrhovateľa. Vzhľadom na to ústavný súd predmetný návrh prerokoval na neverejnom zasadnutí.

Návrhy a stanoviská účastníkov konania

1. Na podporu svojho návrhu na vyslovenie nesúladu napadnutého ustanovenia s Dohovorom navrhovateľ uviedol dôvody, ktorých podstatu možno zhrnúť nasledovne:

Ustanovenie § 200i bolo zaradené do Občianskeho súdneho poriadku zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 232/1995 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky súdny poriadok, zákon Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) a zákon Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registrov trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „príslušná novela“) a jeho pôvodné znenie bolo nasledovné: „(1) Na konanie vo veciach ochrany osobnosti je príslušný súd, v ktorého obvode má žalobca bydlisko. (2) Súd je povinný vo veciach uvedených v odseku 1 konať o veci samej najneskôr do 30 dní od podania žaloby. (3) Žalovaný je povinný do 30 dní od doručenia žaloby (§ 79) vyjadriť sa k nej a navrhnúť súdu prípadný dôkaz pravdy. Ak to žalovaný neurobí, súd pri rozhodovaní o žalobe vychádza z tvrdení žalobcu uvedených v žalobe. O tomto následku musí súd žalovaného poučiť. (4) Súd je povinný rozhodnúť vo veci ochrany osobnosti najneskôr do jedného roka od podania žaloby.“ Dôvodová správa k tejto novele

Občianskeho súdneho poriadku sa o zaradení § 200i vôbec nezmiňuje. Dôvod zaradenia je však jednoznačný - urýchliť konanie vo veciach ochrany osobnosti.

Ústavný súd nálezom sp. zn. PL. ÚS 9/96 z 11. novembra 1997 (uverejnený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, čiastka 140, pod číslom 359/1997) rozhodol, že ustanovenie § 200i ods. 3 OSP nie je v súlade s čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej tiež „ústava“) garantujúcim rovnosť účastníkov v konaní. Základný problém § 200i ods. 4 OSP spočíva v tom, že pri neúčinnosti odseku 3 je odsek 4 reálne prakticky nesplniteľný a stratil tým zmysel. V náleze sp. zn. II. ÚS 64/97 však ústavný súd právne kvalifikoval, že nerozhodnutím súdu v jednoročnej lehote, t. j. prvý deň po jej uplynutí, vznikol vo veci ochrany osobnosti zbytočný priet'ah v konaní, a to so všetkými právnymi dôsledkami z toho plynúcimi. Ak nie je teda odsek 4 splnený, nastáva zbytočný priet'ah v konaní, čo navrhovateľ označil ako „zbytočný priet'ah zo zákona“. Podľa navrhovateľa je odsek 4 rovnakým aplikačným problémom, akým pre žalobcu, žalovaného a sudcov prvostupňových súdov i senátov odvolacích súdov bol v minulosti odsek 3. Rýchlosť konania vo veciach ochrany osobnosti je dôležitá a žiaduca, avšak k urýchleniu konania nemôže dochádzať na úkor „práva každého na prejednanie jeho veci v primeranej lehote“ ako jednej z podmienok spravodlivého procesu v jeho širšom chápaní. Navrhovateľ sa v tejto súvislosti odvolal na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej tiež „ESLP“) a na odbornú literatúru (Repík, B.: Ľudské práva v súdnom konaní, MANZ Bratislava, 1999, s. 140 a nasl.). Článok 6 ods. 1 prvej vety Dohovoru „prikazuje totiž rýchlosť súdneho konania“, ale zároveň zakotvuje všeobecnejší princíp riadneho chodu spravodlivosti. Posudzovanie primeranosti lehoty sa teda môže týkať nielen najčastejšie namietanej „neprimeranej dĺžky“ konania, ale aj „neprimeranej krátkosti“ konania. Rýchlosť neznamená prenáhlenosť. Konanie musí byť čo najrýchlejšie, ale tak, aby tým neutrpela jeho kvalita. Rýchlosť nesmie ísť na úkor riadneho výkonu spravodlivosti a rešpektovania ostatných základných princípov konania.

Ustanovenie lehôt by bolo zrejme právne v poriadku, ale len v prípade vykonania určitých procesných úkonov, ako je napríklad lehota na rozhodnutie o predbežnom opatrení, ale nie celého konania podľa tretej časti Občianskeho súdneho poriadku, ako je to v prípade

lehoty na rozhodnutie vo veci ochrany osobnosti najneskôr do jedného roka od podania žaloby, samozrejme vynímajúc konania podľa § 191b, § 200f, § 200g, § 200ga a § 200gb OSP, v ktorých vzhľadom na ich konkrétny účel (zabránenie nedôvodnému prevzatiu alebo držaniu v ústave zdravotnej starostlivosti, voľby, referendum) sú ustanovené lehoty mimoriadne krátke, rozhoduje sa vždy uznesením a niekedy bez pojednávania, rozhodnutia ako také nie sú skutkovo ani právne náročné a rozsah skutkového a právneho posudzovania je striktné daný prvými odsekmi uvedených ustanovení. Rozhodnutie vo veci ochrany osobnosti absorbuje „celý súdny proces“ podľa tretej časti Občianskeho súdneho poriadku, teda množstvo procesných situácií, ktoré musí súd posúdiť a riešiť za tým účelom, aby správne zistil skutkový stav veci vychádzajúci z porušenia hmotného práva, teda zo zásahu do práva na ochranu osobnosti. Tieto veci sú spravidla skutkovo i právne náročné a samotný rozsah foriem možného zásahu do práva na ochranu osobnosti je pomerne veľký. V procesnej náročnosti je daná charakteristická odlišnosť lehoty ustanovenej v napadnutom ustanovení od iných lehôt ustanovených v Občianskom súdnom poriadku. Podľa navrhovateľa jednoročná lehota nezohľadňuje náročnosť celého konania vo veci ochrany osobnosti.

V konaní o ochranu osobnosti súd môže v priebehu jednoročnej lehoty konať riadne bez zbytočných prietáhov a napriek tomu vec nebude „zrelá“ na rozhodnutie. Ako sa má v takej situácii zachovať sudca? Podľa navrhovateľa právo na prejednanie veci v primeranej lehote vyjadruje aj právo účastníka (a to nielen žalobcu, ale aj žalovaného) na to, aby súd mal „dostatok času“ na spravodlivé prejednanie jeho veci, čo je taktiež právom zakotveným v čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Právo podľa tohto článku zahŕňa aj právo účastníkov konania predkladať pripomienky, ktoré považujú vo svojej záležitosti za relevantné. Pretože účelom Dohovoru nie je zaručovať teoretické alebo iluzórne práva, ale práva konkrétne a účinné, môže byť toto právo považované za účinné iba vtedy, ak sú tieto pripomienky skutočne „prejednané“, t. j. náležite preskúmané príslušným súdom. Z práva na spravodlivý proces vyplýva aj povinnosť súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkazovými návrhmi strán s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie. Jediným impulzom na rozhodnutie súdu vo veci ochrany osobnosti musí byť len riadne zistený skutkový stav veci, a nie hrozba uplynutia jednoročnej lehoty. Len tak bude naplnený všeobecný princíp

riadneho chodu spravodlivosti podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Obsah „práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote“ je širší a komplexnejší a právne silnejší ako numerické vyjadrenie „času na konanie bez zbytočných priet'ahov“ stanoveného jednoročnou lehotou.

2. V písomnom stanovisku národná rada uviedla, že príslušná novela doplnila právnu úpravu Občianskeho súdneho poriadku v § 200i ods. 4 o nový osobitný druh súdneho konania v spornej veci a o osobitnú zákonnú lehotu pre tento druh konania na rozhodnutie veci. Článok 6 ods. 1 prvá veta Dohovoru zaručuje každému právo na prejednanie jeho záležitosti nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach a záväzkoch spravodlivo, verejne a v primeranej lehote. Ústava v čl. 7 ods. 5 ustanovuje za určitých podmienok prednosť medzinárodnej zmluvy pred zákonom.

Nárok na rozhodnutie každého v primeranej lehote vo veci samej je potrebné posúdiť podľa konkrétnych okolností každého jednotlivého prípadu z hľadiska povahy a zložitosti veci, ktorá môže byť skutková alebo právna, z hľadiska správania účastníkov konania a z hľadiska správania orgánov štátu. Tieto kritériá na posúdenie primeranosti lehoty vyplývajú z vykonanej analýzy súdnych rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu v jednotlivých sporoch podporne uvedených v návrhu na začatie konania.

Konanie o ochrane osobnosti je osobitným druhom konania, v ktorom zákon časovo ohraničuje konanie s povinnosťou súdu rozhodnúť vo veci samej. V tomto prípade zákon neustanovuje súdu procesnú lehotu na vykonanie určitého úkonu, ale lehotu na vykonanie celého náročného súdneho konania. Zovšeobecnenie lehoty pre každé konanie o ochrane osobnosti podľa názoru národnej rady nezohľadňuje tieto vyššie uvedené kritériá, a to z dôvodu individuálneho charakteru každého konania o ochrane osobnosti. Súdom v praxi striktne uplatňovaná povinnosť rozhodnúť do jedného roka od podania žaloby môže viesť k tomu, že súd nerozhodne v súlade so základným princípom konania podľa § 153 ods. 1 OSP. Podľa tohto ustanovenia má súd rozhodnúť na základe skutkového stavu zisteného z vykonaných dôkazov, ako aj na základe skutočností, ktoré neboli medzi účastníkmi sporné, ak o nich alebo o ich pravdivosti nemá súd dôvodné a závažné pochybnosti. Ak v záujme dodržania lehoty súd rozhodne v jednotlivom prípade bez náležitého zistenia

skutkového stavu, je potom možné uvažovať aj o tom, či právo na spravodlivý proces zaručený v čl. 6 ods. 1 prvej vete Dohovoru bolo v tomto konaní zachované.

Na druhej strane nerozhodnutie súdom vo veci v zákonom určenej lehote sa môže posudzovať ako prieťahy v konaní vzniknuté tým, že súd nerozhodol vo veci najneskôr do jedného roka od podania žaloby. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy má každý právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Národná rada sa stotožnila s názorom navrhovateľa prezentovaným v návrhu na začatie konania pred ústavným súdom, že „obsah práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote je širší a komplexnejší a právne silnejší, ako numerické vyjadrenie času na konanie bez zbytočných prieťahov stanoveného jednoročnou lehotou“, ako aj s argumentmi, ktoré navrhovateľ na podporu svojho tvrdenia v návrhu na začatie konania uviedol.

II.

Posúdenie predmetu konania - právny názor ústavného súdu

Navrhovateľ na základe skúseností s aplikáciou napadnutého ustanovenia v konkrétnom rozhodovacom procese namietol jeho nesúlad s čl. 6 ods. 1 prvou vetou Dohovoru, ktorý v relevantnej časti znie: *„Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná (...) súdom (...), ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch (...).“*

Národná rada ako účastník konania pred ústavným súdom sa s názorom navrhovateľa o nesúlade napadnutého ustanovenia s citovaným článkom Dohovoru stotožnila a ako zákonodarný orgán schválila 19. júna 2002 zákon č. 424/2002 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov, ktorý v čl. I bode 20 ustanovuje: *„V § 200i sa vypúšťa odsek 4.“* Podľa čl. III tohto zákona

citované ustanovenie patrí medzi ustanovenia, ktoré nadobúdajú účinnosť 1. januára 2003. V čase rozhodovania ústavného súdu o predmetnom návrhu napadnuté ustanovenie nestratilo platnosť a neprichádzal preto do úvahy postup ústavného súdu (zastavenie konania) podľa § 41a ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Pri svojom súhlasnom názore o nesúlade napadnutého ustanovenia s označeným článkom Dohovoru obaja účastníci tohto konania vychádzali predovšetkým z toho, že „obsah práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote je širší a komplexnejší a právne silnejší, ako numerické vyjadrenie času na konanie bez zbytočných prietahov stanoveného jednoročnou lehotou“. Pri rozhodovaní o tom, či platný a účinný právny predpis je v súlade alebo nie je v súlade s ústavou alebo príslušnou medzinárodnou zmluvou, ústavný súd nie je viazaný súhlasnými stanoviskami účastníkov konania. Vyplýva to z jeho výlučnej právomoci, ktorú mu zveruje ústava (čl. 124 a nasl.), rozhodnúť o súlade dotknutého právneho predpisu s ústavou alebo príslušnou medzinárodnou zmluvou po podaní príslušného návrhu na začatie konania pred ústavným súdom. Ústavný súd preto bez ohľadu na súhlasné stanovisko účastníkov konania preskúmal, či napadnuté ustanovenie je v súlade s označeným článkom Dohovoru. Po jeho riadnom preskúmaní však dospel k záveru, ktorý je zhodný s názorom účastníkov konania, a to z týchto dôvodov:

1. Ústavný súd pri preskúmaní súladu napadnutého ustanovenia s čl. 6 ods. 1 prvou vetou Dohovoru predovšetkým vychádzal z toho, že Dohovor ako medzinárodná zmluva o ľudských právach a základných slobodách podlieha výkladovým pravidlám medzinárodného práva (čl. 31 až 33 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve z 23. mája 1969), a nie výkladovým pravidlám vnútroštátneho práva (PL. ÚS 5/93). Aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý má výlučnú právomoc na všetky otázky výkladu a aplikácie Dohovoru a jeho protokolov (čl. 32 Dohovoru), uviedol, že „Dohovor sa musí, nakoľko je to možné, interpretovať tak, aby bol v súlade s ostatnými pravidlami medzinárodného práva, ktorého je neoddeliteľnou súčasťou (...)“ (napr. rozsudok Al-Adsani z 21. novembra 2001). Zároveň však EŠLP opakovane zdôraznil, že vzhľadom na špecifický charakter Dohovoru ako normatívnej zmluvy o kolektívnom zabezpečení ľudských práv je nevyhnutné „usilovať o jeho najvhodnejšiu interpretáciu, aby sa dosiahol cieľ a realizoval predmet tejto zmluvy“

(rozsudok Wemhoff z 27. júna 1968), t. j. tak, aby boli zaručené „nie teoretické a iluzórne práva, ale práva konkrétne a účinné“ (rozsudok Airey z 9. októbra 1979). Ústavný súd sa preto pri posudzovaní predmetu konania opiera nielen o samotné znenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru, ale aj o judikatúru, v ktorej Európsky súd pre ľudské práva podal jeho výklad alebo ho aplikoval v prípadoch, ktoré sú z hľadiska napadnutého ustanovenia relevantné.

2. Účastníci súdneho konania pred všeobecným súdom musia byť chránení proti nadmernej zdĺhavosti výkonu spravodlivosti obzvlášť vtedy, keď predmet konania sa dotýka ich ľudských práv a základných slobôd. Európsky súd pre ľudské práva opakovane zdôraznil „dôležitosť toho, aby spravodlivosť nebola vykonávaná s prieťahmi, ktoré môžu ohroziť jej účinnosť a dôveryhodnosť“ (napr. rozsudok Katte Klitsche de la Grange c. Taliansko z 27. októbra 1994, § 61). Článok 6 ods. 1 Dohovoru preto „zaväzuje zmluvné štáty organizovať svoj súdny systém tak, aby bol schopný vyhovieť požiadavkám tohto článku“ (napr. rozsudok H. c. Francúzsko z 24. októbra 1989, § 58; rozsudok Salesi c. Taliansko z 26. februára 1993, § 24), resp. „zmluvné štáty majú organizovať svoj právny systém takým spôsobom, aby súdy mohli zaručiť každému právo dostať konečné rozhodnutie v sporoch o občianskych právach a povinnostiach v primeranej lehote“ (správa Európskej komisie pre ľudské práva z 3. decembra 1997 vo veci I. Preložníka c. Slovenská republika, sťažnosť č. 25189/94).

Obdobný právny názor zaujal aj ústavný súd v súvislosti s rozhodovaním o porušení „práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov“ zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, pri výklade a uplatňovaní ktorého si ústavný súd osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúcu sa „práva na prejednanie veci v primeranej lehote“ podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98, II. ÚS 4/02). Ústavný súd zdôraznil, že čl. 48 ods. 2 ústavy v relevantnej časti ustanovuje imperatív, ktorý platí pre všetky súdne konania a ktorý, čo sa týka oblasti občianskeho súdneho konania, vyjadruje predovšetkým záujem na tom, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu, pretože jeho predlžovanie sa môže v konečnom dôsledku prejaviť ako odmietnutie výkonu spravodlivosti (napr. I. ÚS 19/00). Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov

zákonodarca zabezpečuje prostredníctvom procesnoprávnych inštitútov, ktoré sú štátne orgány vrátane všeobecných súdov povinné využívať. Občiansky súdny poriadok obsahuje viaceré účinné prostriedky zabezpečujúce plynulosť a optimálnu dĺžku súdneho konania, ktorého výsledkom je právoplatné rozhodnutie a stav právnej istoty (II. ÚS 67/02).

3. Pre konanie vo veciach ochrany osobnosti (§ 11 a nasl. Občianskeho zákonníka) ústava neustanovuje súdu konkrétnu lehotu na rozhodnutie. Takúto lehotu však ustanovuje napadnuté ustanovenie, ktoré vo veci ochrany osobnosti ukladá súdu povinnosť rozhodnúť „najneskôr do jedného roka od podania žaloby“.

Uvedená zákonná úprava nerozlišuje okolnosti, za ktorých môže byť uplatnené právo na ochranu osobnosti, preto sa uložená povinnosť paušálne vzťahuje na každý súdny spor, ktorého predmetom je zásah do práva na ochranu osobnosti, ktoré inak požíva aj ústavnú ochranu ako základné právo predovšetkým v rámci „práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena“ zaručeného v čl. 19 ods. 1 ústavy. Rozhodnutie, ktorým súd v konaní o ochranu osobnosti zaviazal žalovanú fyzickú osobu alebo právnickú osobu na splnenie určitej povinnosti voči žalobcovi za zásah do jeho práv chránených ustanovením § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka, resp. čl. 19 ods. 1 ústavy, však môže tvoriť samostatný zásah do iného s právom na ochranu osobnosti konkurujúceho základného práva zviazanej osoby, ktoré jej zaručuje ústava alebo Dohovor. Často je tomu tak najmä v súvislosti s výkonom práva na slobodu prejavu a práva šíriť informácie, ktoré takáto osoba má zaručené v čl. 26 ústavy a čl. 10 Dohovoru. Z bohatej judikatúry ESĽP týkajúcej sa slobody prejavu (vo vzťahu k Slovenskej republike pozri rozsudok *Marônek* z 19. apríla 2001 a rozsudok *Feldek* z 12. júla 2001) vyplýva, že v prípade takéhoto stretu základných práv, ktoré nemajú absolútnu povahu a môžu byť preto obmedzené, súd v konaní vo veciach ochrany osobnosti musí dbať o to, aby svojím rozhodnutím dosiahol spravodlivú rovnováhu medzi konkurujúcimi si základnými právami, medzi ktorými nemožno vyvodit' žiadnu prioritu *in abstracto*, ale vzniknutý konflikt medzi nimi sa musí vyriešiť výlučne s ohľadom na relatívnu závažnosť každého z týchto práv podľa konkrétnych okolností danej veci.

Štát a jeho orgány vrátane súdov môžu totiž zasiahnuť do výkonu chráneného práva alebo slobody len za súčasného splnenia troch podmienok: zásah je ustanovený zákonom, zodpovedá niektorému legitímnemu cieľu ustanovenému v Dohovore a je nevyhnutný v demokratickej spoločnosti na dosiahnutie sledovaného cieľa, t. j. ospravedlňuje ho existencia naliehavej spoločenskej potreby a primerane (spravodlivo) vyvážený vzťah medzi použitými prostriedkami a sledovaným cieľom (napr. cit. rozsudky *Marônek a Feldek*, *Fressoz a Roire c. Francúzsko*, rozsudok z 21. januára 1999, *Bladet Tromso a Stensaas c. Nórsko*, rozsudok z 20. mája 1999). V konaní vo veciach ochrany osobnosti musí súd pri posudzovaní nevyhnutnosti zásahu *in concreto* často zvažovať nielen tvrdenia a skutočnosti uvádzané žalobcom na preukázanie porušenia jeho práva na ochranu osobnosti, ale aj skutočnosti, ktoré sa týkajú výkonu základného práva na slobodu prejavu druhého účastníka sporu. Tomuto zvažovaniu musí predchádzať príslušná činnosť súdu zameraná na spoľahlivé zistenie skutkového stavu (§ 153 ods. 1 OSP) - dokazovanie zodpovedajúce garanciam spravodlivého procesu v zmysle čl. 6 ods. 1 Dohovoru, najmä garanciam obsiahnutým v princípe rovnosti zbraní (napr. *De Haes a Gijssels c. Belgicko*, rozsudok z 24. februára 1997) a princípe kontradiktórnosti konania (napr. *Mantovanelli c. Francúzsko*, rozsudok z 18. marca 1997). Až na skutkovom základe, ktorý je spoľahlivo zistený ohľadne oboch konkurujúcich si základných práv a slobôd, môže súd rozhodnúť vo veci žaloby o ochranu osobnosti. V týchto prípadoch sa teda krížia najmenej tri základné práva a slobody, ktoré súd musí udržiavať v rovnováhe: právo na slobodu prejavu vrátane práva na informácie, právo na ochranu súkromia a osobnosti a právo na spravodlivý proces.

Ustanovenie § 200i OSP je uvedené v šiestej hlave Občianskeho súdneho poriadku pod marginálnou rubrikou „Konanie vo veciach ochrany osobnosti“. Táto skutočnosť predznačuje úvahy o tom, čo bolo prioritou pre zákonodarcu pri jeho tvorbe a či táto priorita mala svoje opodstatnenie (PL. ÚS 9/96). Zákonodarca týmto ustanovením ustanovil prioritu práva na ochranu osobnosti ako základného práva zaručeného v čl. 19 ústavy pred tými základnými právami a slobodami zaručenými v ústave alebo príslušnej medzinárodnej zmluve o ľudských právach a základných slobodách, s ktorými sa toto právo môže dostať do konfliktu, hoci *in abstracto* medzi nimi žiadna priorita nemôže byť. Zákonodarca tomu

podriadil aj postup súdu tým, že mu v napadnutom ustanovení predpísal jednoročnú (ako maximálnu) lehotu na rozhodnutie vo veci žaloby o ochranu osobnosti.

4. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že čl. 6 ods. 1 Dohovoru ustanovuje rýchlosť súdnych konaní so súčasným ustanovením všeobecnejšieho princípu - riadneho výkonu spravodlivosti (napr. Süßmann c. Nemecko, rozsudok zo 16. septembra 1996, § 57), resp. že požiadavka na prejednanie a rozhodnutie veci „v primeranej lehote“ tvorí jeden z osobitných aspektov práva na spravodlivý proces zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru (napr. Sovtransavto Holding c. Ukrajina, rozsudok z 25. júla 2002, § 83). Európsky súd pre ľudské práva uznal, že nerešpektovanie lehoty ustanovenej zákonom samo osebe neporušuje čl. 6 ods. 1 Dohovoru (napr. Wiesinger c. Rakúsko, rozsudok z 30. októbra 1991, § 60), môže byť však faktorom pri hodnotení, či sa konanie skončilo v primeranej lehote. Podľa Európskeho súdu pre ľudské práva primeranosť dĺžky konania musí byť posudzovaná podľa konkrétnych okolností prípadu berúc do úvahy kritériá uvedené v jeho judikatúre, a to najmä zložitosť veci, správanie sťažovateľa a postup orgánov prejednávajúcich vec, ako aj význam predmetu sporu pre sťažovateľa (napr. Jóri c. Slovenská republika, rozsudok z 9. novembra 2000, § 51). Uvedené kritériá Európsky súd pre ľudské práva teda neaplikuje mechanicky, ale pragmaticky s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu.

Z uvedenej judikatúry ESLP teda vyplýva, že základom pre posúdenie „primeranosti lehoty“ v zmysle cit. čl. 6 Dohovoru nie je abstraktná úvaha o lehote potrebnej na rozhodnutie súdu, ale sú ním vždy len konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu. Možno preto súhlasiť s účastníkmi konania, že obsah práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote je širší a komplexnejší a právne silnejší ako numerické vyjadrenie času na konanie bez zbytočných prieťahov stanoveného jednoročnou lehotou. *A fortiori* to platí v súdnom konaní, ktorého povaha vyžaduje zisťovanie skutkového základu pre rozhodnutie za podmienok, ktoré žiadnu zo strán súdneho sporu nestavajú do zjavnej nevýhody vo vzťahu k druhej strane (pozri cit. rozsudok De Haes a Gijssels, § 53 a nasl.).

Snaha zákonodarcu maximálne urýchliť súdne konanie vo veci ochrany osobnosti je síce legitímna, ale nemôže ísť tak ďaleko, aby predpísaná rýchlosť konania mala alebo mohla mať za následok porušenie základných zásad občianskoprávneho procesu, ktoré sú nevyhnutným predpokladom realizácie širšieho základného práva - práva na spravodlivý proces. Právo každého účastníka konania na riadny výkon spravodlivosti v zmysle čl. 6 Dohovoru má v demokratickej spoločnosti také významné miesto, že ho nemožno obetovať účelu, ktorý posväcuje zákonné ustanovenie maximálnej lehoty na rozhodnutie súdu. Ak teda napadnuté ustanovenie predpisuje súdu povinnosť rozhodnúť vo veci ochrany osobnosti najneskôr do jedného roka od podania žaloby bez ohľadu na konkrétne okolnosti veci, nezohľadňuje pri takomto paušálnom ustanovení lehoty na rozhodnutie súdu vo veci tie požiadavky čl. 6 ods. 1 Dohovoru, ktoré obsahuje právo na spravodlivé súdne konanie v primeranej lehote.

Tieto právne závery viedli ústavný súd k zisteniu, že medzi napadnutým ustanovením a čl. 6 ods. 1 Dohovoru je nesúlady, a preto ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. novembra 2002